

Ungdomskultur vs. uddannelsesstruktur

- Unges tilgange til valg af videregående uddannelse

Lektor og udviklingsleder Camilla Hutters
Center for Ungdomsforskning, DPU, Aarhus universitet

Rationalet for uddannelse har ændret sig

Grunden til at jeg er så enormt glad for at være her, det er den gamle kliche om, at lysten driver værket.

Altså jeg har lyst til at komme herud og jeg har lyst til det jeg laver. Man kan vel godt kalde det lidenskab.

Studieskifter, 1997

1990erne
Lystvalgsdiskurs

Man skal brænde for

Der går ikke én dag, hvor jeg ikke tænker på det. Det er nu du skal handle, nu!

Der er et kæmpe pres for at vælge hurtigt. Fra familie, fra lærere og fra én selv.

Fortælleværksted, 2006

00'erne
Målretningsdiskurs

Kontraktstyring

Det var mig selv, der ville i talentklasse, fordi jeg ikke synes, jeg lærte så meget før. Vi skulle sidde og vente på de andre. Vi måtte ikke gå videre.

Nu kan man bare køre på. man skal ikke vente på nogen.

Elev på talenthold, 2011

10'erne
Konkurrencediskurs

Vindere og tabere

Hvad kendetegner *konkurrencediskurs*

Krav om målrettethed

- Øgede krav om at målrette og planlægge uddannelsesvalg
- Mere fokus på præstationer og progression
- Øget individualisering – den unge er ansvarlig for egen succes
- Øget arbejdsmarkedsorientering – uddannelse som et instrument
- Øget konkurrence – og øget udskillelse

....med de er svære at indfri

- Uddannelsesfrekvens er ikke øget
- Mange studenter får ikke en videregående uddannelse (29% kvinder og 35% mænd)
- Yngre studenter – men også øget frafald
- Markante trivsels og motivationsproblemer
- Uklar forbindelse mellem uddannelse og arbejde - som øges i takt med stigende ungdomsarbejdsløshed

Hvordan håndterer de unge kravet om konkurrencediskurs?

Tre forholdemåder

- De målrettede
- De kritiske
- De resignerende

De målrettede

- Forsøger at leve op til kravene om målrettethed og om at komme hurtigt gennem uddannelsessystemet
- Har instrumentel tilgang til uddannelse - ser uddannelse som instrument til at opnå et vellønnet job i det private erhvervsliv.
- Orienterer sig mod erhvervsrettede/merkantile uddannelser - "Dem fra CBS"
- Fokus på "at kunne begå sig i CV-ræset" og karrakterræset.
Har en strategisk tilgang til uddannelse, det handler om at skille sig ud og maksimere sit udbytte.
- Motivationsproblem: Uddannelse bliver et strategisk spil, demotiveres af at "alle skal med"

De målrettede

Interviewer: Er der noget, som er vigtigt for jer, at I har gjort, inden I bliver 30?

Maxim: Ikke andet end at være godt økonomisk stillet, penge skal være det mindste problem. Når der er harmoni i det, så er der harmoni i alt andet, plejer jeg at sige.

Memeth: Jo mere ansvar, jo større indkomst har man, så det er det, som jeg stræber efter.

Ercan: Det er også målet med uddannelse for mig, det er at så jeg kan måske arbejde de 37 timer, som min far som rengøringsmand også gør, og så måske få dobbelt så meget som ham.

(Mandlige studenter, anden etnisk baggrund)

Interviewer: Hvad betyder job og lønmuligheder?

Oliver: Det betyder næsten alt. Jeg har da taget den her uddannelse bevidst om, at det nok skal give et ordentligt job med en god løn. Sådan tænker jeg da. Så har man ikke så mange andre kvaler i livet.

(Mandlig student, Niels Brock)

De kritiske

- Opponerer mod logikken om, at man skal målrette sit uddannelsesvalg og skynde gennem uddannelsessystemet.
- Ser uddannelse som middel til selvudvikling og læring.
- Har en interessebaseret tilgang til uddannelse ("man skal brænde for den")
- Orienterer sig mod kreative, humanistiske og socialvidenskabelige uddannelser.
- Prioriterer netværk , projekter og studiejob, der kan bidrage til selvudvikling
- Motivationsproblem: Mangel på lyst og engagement

De kritiske

Jeg kan huske en gang i folkeskolen, hvor vi fik flyers, hvor der stod, kom i gang nu og en løftet pegefinger. Og jeg kan huske at allerede den gang tænkte jeg, at nej-nej. Jeg skal bare tage det i mit tempo. (...) Altså jeg synes jo det er bedst at gå i skole, når folk ligesom har valgt det. Når man deltager fordi, man har lyst til det.

(Kvindelig student uden uddannelse)

Jeg har det også meget svært med den der gange snit ordning. Jeg forstår den ikke helt. Fordi jeg kender i hvert fald rigtig, rigtig mange fra mit gymnasium, der er startet på hurtigt på uddannelser og så er droppet ud en 2-3 gange. Og det er sgu da også spild af statens penge. Og det giver jo bagslag, hvis du går i gang med noget, du ikke vil. Og igen – hele det der system, det giver mig bare klaustrofobi. Altså jeg har to gange nu fået brev om, hvorfor jeg ikke er startet på noget. Og det irriterer mig helt vildt meget, når jeg får de der breve, fordi jeg tænker, at det skal I da godt nok ikke blande jer i. Fordi jeg gider ikke forsvare noget.

(Mandlig student, Den Rytmiske Daghøjskole)

De resignerende

- Forsøger at tilpasse sig kravene om et målrettet uddannelsesvalg, men har svært ved at definere et selvstændigt projekt.
- Er forvirrede og har tvivl om egne evner og muligheder.
- Har svært ved "at knække koden" og ved at gennemskue hvad forskellige uddannelser går ud på og hvad de kan bruges til.
- Uddannelse er et ydre projekt, en nødvendighed "gymnasiet er ligesom minimum"
- Orienteret mod MVU, SOSU, KVU – korte uddannelser, der er forholdsvis lette at komme ind på. Eller ingen uddannelse
- Motivationsproblem: Mangel på mening kan til manglende uddannelse eller til resignation (fracfald eller går i stå). Er i fare for at ende i restgruppe.

De resignerende

Altså jeg så det da som en fiasko, da jeg gik ud. Og tænkte: hvor er jeg svag. Men det vil da være værre at blive uddannet og så ikke kunne give patienterne det, de havde brug for. (...) Så synes jeg næsten det er bedre at erkende det nederlag også hoppe fra. Det er jo et betydningsfuldt job, som man skal kunne nyde. Det kan patienterne også godt mærke, hvis man ikke rigtig nyder det. Men jeg var sådan helt psykisk kørt ned til sidst faktisk. Fordi jeg synes det var hårdt at se alle de dårlige mennesker (...)

Jeg har jo så ikke fundet et job endnu, men jeg gik også lidt i stå . Men nu har jeg så søgt en masse her indenfor de sidste uger, så nu mangler jeg bare at få nogle svar.

(Kvindelig student, ophørt på sygeplejerskeuddannelsen)

Det har mere været overfor en selv, at det har været svært at forklare. Når man pludselig kunne se dem under én komme op. Og man tænker, hvorfor fanden går de på universitetet, når jeg stadig nosser rundt. Så det har været lidt irriterende.

(Mandlig student på EUD)

For kvinderne er uddannelse den eneste vej

- Kvinderne er mere pressede ifht. at starte på en videregående uddannelse – og de sorterer i højere grad sig selv ifht. optagelsessystemet
- Skyldes forestilling om ”det normale livsløb”: Først uddannelse, så familie, så karriere – inden man er 30.
- De skal forene et ”alderræs, et jobræs og et cv-ræs”
- Uddannelsesplanen er udtryk for risikohåndtering

Åh nej, jeg skal have en uddannelse.

Åh nej, hvad skal jeg så

For mændene er der andre veje til succes på arbejdsmarkedet

- Lægger vægt på ***at tage tingene som de kommer***
- Mændene ønsker en karriere, hvor de kan "at udrette noget" og "skabe noget selv".
- Succes er at realisere egne projekter og ideer
- Derfor ser de nogle karriereveje, som kvinderne ikke ser – eller som de opfatter som risikable (selvstændig, autodidakt, arbejde sig op).
- Mange mænd lægger desuden vægt på at afprøve og lære ting i praksis.

Valg af videregående uddannelser

- udfordringer set fra et ungeperspektiv

1. Spørgsmålet om Uddannelsesvalg følger ikke en lineær, forløbende proces – progression må forstås mere dynamisk og ongoing.
2. Flere studentertilgange og interesser i spil end uddannelsessystemet tager højde for. Det nuværende system er mindet på de målrettede og rationelle studenter, der har en konkret plan rettet mod konkrete uddannelser, der korresponderer med konkrete gymnasiefag!

Hvem inkluderes ikke?

- De målrettede, der ikke har et konkret fag som sit mål (fx mandlige studenter, der ønsker succes på arbejdsmarkedet).
- De kritiske, der ikke kan forfølge interesser (fordi de ikke er erhvervsrettede)
- De resignerende, der ikke har et projekt. De bliver mindet om, at de fejler!

Kan uddannelsesfrekvensen øges?

Mange studenter mangler muligheder:

- **Nye veje.** Ikke alle tager hovedvejen. Mange har brug for at lære og lave noget andet, inden de starter på en uddannelse. Behov for at kvalificere studenternes biveje – og anerkende deres erfaring.
- **Nye uddannelsestilbud.** For få uddannelsestilbud, der modsvarer de mandlige studenters interesser for at udrette noget og for praktisk læring. Både nye erhvervsrettede uddannelser (fx MVU), men også uddannelser rettet mod nye erhverv.
- **Nye læringsformer og undervisningstilbud.** For mange mister motivationen i gymnasiet. Vigtigt at udvikle undervisning, der griber de unges motivationer. Fx for iværksætter, praktik, kombinere uddannelse og erhverv.
- **Nye tilbud til de unge, der går i stå** i uddannelsespausen (eller falder fra), både ifht. arbejde og ifht. uddannelse. Kræver fx samarbejde mellem Studievalg og jobcentre